

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ: “BeRIGHT”

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ

Η Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος είναι ένα επιστημονικό, μη κερδοσκοπικό σωματείο που ιδρύθηκε το 1986. Τα πρώτα σημαντικά βήματα που οδήγησαν στη σύστασή του έγιναν το 1964 από τον καθηγητή Ψυχιατρικής & Παιδοψυχιατρικής, Παναγιώτη Σακελλαρόπουλο και την ομάδα συνεργατών του, που εμπνευσμένη από το πνεύμα της Κοινωνικής – Κοινοτικής Ψυχιατρικής άρχισε να εργάζεται για την ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα. Έκτοτε, η Ε.Κ.Ψ. Π. Σακελλαρόπουλος έχει αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με την Ψυχική Υγεία. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες της καλύπτουν ένα μεγάλο τμήμα των ψυχιατρικών και παιδοψυχιατρικών αναγκών των κατοίκων των περιοχών, όπου λειτουργούν δομές της, και συγκεκριμένα των νομών Αττικής, Φωκίδας και όμορων περιοχών, Φθιώτιδας, Έβρου και της ευρύτερης περιοχής της Θράκης και περιλαμβάνουν: υπηρεσίες για την πρόληψη των ψυχικών διαταραχών, την έγκαιρη αντιμετώπισή τους και την κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, δράσεις Αγωγής Κοινότητας (ενημερωτικές εκδηλώσεις, σεμινάρια, εκπαιδεύσεις κ.α.) για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού πάνω σε θέματα ψυχικής υγείας και την καταπολέμηση του στίγματος της ψυχικής νόσου, υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που έχουν ως στόχο την ανάδειξη στελεχών υψηλής εξειδίκευσης, καθώς και συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα και σε ευρωπαϊκούς οργανισμούς και δίκτυα για την ψυχική υγεία.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που προτείνουμε αποτελεί συνέχεια της εμπειρίας της Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος στη σχολική κοινότητα. Υποβάλλεται για πρώτη φορά και εντάσσεται ως νέος, επιμέρους άξονας στο πολυδιάστατο πρόγραμμα πρόληψης, ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης, παρέμβασης με έμφαση στην προαγωγή της ψυχικής υγείας. Το πρόγραμμα βασισμένο στις αρχές της κοινωνικής ψυχιατρικής και προσαρμοσμένο σύμφωνα με το ψυχαναλυτικό πρίσμα στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος, υλοποιείται από την ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος και συνεργάτες της επί σειρά ετών με έγκριση του ΥΠΑΙΘ και έχει κεντρικό τίτλο: “Ευαισθητοποίηση, Πρόληψη Ψυχικών Διαταραχών και ενδυνάμωση της Ψυχικής Ανθεκτικότητας στις Σχολικές Κοινότητες”.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παγκόσμιο περιβάλλον ζούμε σε μια εποχή προκλήσεων όπου πολλοί άνθρωποι στερούνται των δικαιωμάτων τους εξαιτίας τρομερών ανισοτήτων, στερήσεων, βίας, καταπίεσης, που τους στερούν το δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή ζωή (επί παραδείγματι 152 εκατομμύρια θύματα παιδικής εργασίας, 68,5 εκατομμύρια άνθρωποι εκτοπισμένοι εξαιτίας συγκρούσεων και διώξεων, 68 εκατομμύρια παιδιά, δηλαδή 1 στα 11 εκτός σχολείου).¹

Στη Χώρα μας, εν μέσω βαθιάς οικονομικής & ανθρωπιστικής κρίσης συγκροτείται μια αλυσίδα αιτιακών παραγόντων που αλλοτριώνουν το κοινωνικό περιβάλλον με ενίσχυση ακραίων ιδεολογιών & ρατσιστικών προκαταλήψεων, καταστάσεις που οδηγούν σε κρυμμένες ή πιο κραυγαλέες παραβιάσεις δικαιωμάτων, ιδίως των πιο ευάλωτων ομάδων.

Η κατάσταση ίδια κατάσταση εμφανίζεται & στο εσωτερικό της εκπαίδευσης, καθιστώντας αναγκαία την διασφάλιση μιας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των νέων για την προαγωγή του σεβασμού και της κατανόησης αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως των πιο ευάλωτων ατόμων, πχ άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα..

Η εμπειρία μας μέσα από μεγάλο αριθμό δράσεων επιβεβαιώνει βιβλιογραφία σχετική με την ανάγκη προσέγγισης παιδιών & εφήβων μέσα στο «φυσικό» τους σχολικό περιβάλλον. Οι απαιτήσεις του προγράμματος, οι πολύπλοκες ανάγκες των μαθητών & δυσκολία των εκπαιδευτικών να διαγνώσουν & να διαχειριστούν πολύπλοκες δυναμικές καταστάσεις που αναπτύσσονται ιδιαίτερα σε τμήματα που φιλοξενούν παιδιά από ευπαθή περιβάλλοντα, δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο στη σχολική τάξη με συνολικό αντίκτυπο στην τοπική κοινότητα, καθώς αυτές οι καταστάσεις επαναλαμβάνονται και εκτός σχολείου και μοιραία συχνά οδηγούν σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων των πιο ευάλωτων.

Σήμερα παρά ποτέ είναι αναγκαία η εκπαίδευση παιδιών, εφήβων, νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα, κυρίως των πιο ευάλωτων, και μάλιστα χρειάζεται να ξεκινήσει όσο πιο νωρίς γίνεται σε ηλικία και να γίνεται με βιωματικό τρόπο, ώστε να εμπεδωθεί ουσιαστικά και να γίνει στάση ζωής.

Το παρόν πρόγραμμα κατατίθεται εν μέσω της κατάστασης κρίσης λόγω της πανδημίας που μαστιάζει παγκοσμίως τα κράτη και τον πληθυσμό με ανυπολόγιστες μέχρι στιγμής συνέπειες σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και ψυχολογικό για την παγκόσμια κοινότητα και φυσικά τη χώρα μας. Υπό αυτές τις συνθήκες, η στροφή του εκπαιδευτικού θεσμικού πλαισίου και των φορέων της Κοινωνίας των πολιτών σε πολιτικές και υπηρεσίες πρόληψης και πρώιμης ψυχολογικής παρέμβασης με ολιστική φιλοσοφία που περιλαμβάνουν υποστηρικτικούς, προστατευτικούς παράγοντες, όπως η ψυχική ανθεκτικότητα, η κοινωνική συναίσθηση, η ατομική και συλλογική ευθύνη, τα Ανθρώπινα δικαιώματα, ο Εθελοντισμός, ο Αλληλοσεβασμός και η ομαλή ενσωμάτωση της διαφορετικότητας, καθίσταται επιτακτική!.

---

¹ <https://www.power-humanrights-education.org/exhibition/why-human-rights-education-now/>

II. ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ -ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ -ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

ΥΠΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το εκπαιδευτικό υλικό που προτείνουμε αποτελεί άξονα του πολυδιάστατου προγράμματος πρόληψης, ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης, παρέμβασης με έμφαση στην προαγωγή της ψυχικής υγείας στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος που υλοποιείται από την ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος επί σειρά ετών με έγκριση του ΥΠΑΙΘ και έχει τίτλο: «Ευαισθητοποίηση, Πρόληψη Ψυχικών Διαταραχών και Ενδυνάμωση της Ψυχικής Ανθεκτικότητας στις Σχολικές Κοινότητες».

Θέτοντας στο επίκεντρο την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας παιδιών & εφήβων, το πρόγραμμα αξιοποιεί τις ανθρώπινες δυνάμεις των σχολικών μονάδων μέσα από το τρίπτυχο μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς προς την κατεύθυνση της ομαδικής συνεργασίας, της επικοινωνίας και της άμβλυνσης των αντιθέσεων και διαφορών με σημαντικά αποτελέσματα όσον αφορά την επανάκτηση της χαμένης συλλογικότητας και συνεκτικότητας της σχολικής κοινότητας.

Γενικά, προβλέπει παράλληλες παρεμβάσεις για μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς. Η ολιστική αντιμετώπιση αποτελεί τη σημαντικότερη ιδιαιτερότητα, καινοτομία και διαφορά του

Συγκεκριμένα, όσον αφορά το υποβαλλόμενο εκπαιδευτικό υλικό που υποβάλλεται για πρώτη φορά και αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, αυτό καλύπτει τους παρακάτω **στόχους και ανάγκες**:

Εισάγει τη βιωματική, εργαστηριακή μεθοδολογία στην ανάπτυξη των διδακτικών στόχων του προγράμματος σπουδών καθώς μπορεί να αξιοποιηθεί σε καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας που να είναι κοντά στα ενδιαφέροντα και τα βιώματα των μαθητών.

Αφ'ετέρου, συμβάλλει στη βέλτιστη διαχείριση του περιορισμένου διδακτικού χρόνου στην παραδοσιακή τάξη, καθώς και στη δημιουργία κλίματος που ευνοεί την εμπλοκή των μαθητών στην μαθησιακή διαδικασία. Εξυπηρετεί έτσι, τη μετάβαση από το παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας σε πιο σύγχρονα μαθητοκεντρικά μοντέλα, που προάγουν την ενεργητική μάθηση, καθώς όσο πιο ενεργητική είναι η συμμετοχή του εκπαιδευμένου, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η απόκτηση γνώσης.

Ως προς τη μεθοδολογία του, πλαισιώνεται θεωρητικά από τις αρχές της κοινωνικής ψυχιατρικής και του ψυχαναλυτικού πρίσματος. Είναι ευέλικτο και ενδεικτικά αναφέρουμε ότι αξιοποιεί την ομαδική και συνεργατική μέθοδο, την μέθοδο «έρευνα-δράση» καθώς και την αρχή της μη κατευθυντικής μετασχηματιστικής επιρροής σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί απεριόριστα από κατάλληλα εκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς στην ανάπτυξη διδακτικών ενοτήτων βρίσκοντας αμέτρητες εφαρμογές σε project, στη μεθοδολογία αντεστραμμένης τάξης ή/και εργαστήρια κατασκευών ή/και παρουσιάσεις, παιχνίδια, θεατρικά δρώμενα, καθώς και την εκπόνηση και υλοποίηση ερευνητικών σχεδίων, γνωριμία και συνέντευξη με επαγγελματίες και σημαντικές προσωπικότητες, (role model), κ.α.

Το υλικό που χρησιμοποιείται και επισυνάπτεται είναι ενδεικτικό και χαρακτηρίζεται από: (i) ολιστική προσέγγιση της προσωπικότητας των παιδιών, των γνώσεων και δεξιοτήτων, της επιστήμης, της σκέψης και της έκφρασης, (ii) διαθεματικότητα διεπιστημονικότητα, (iii) ευνοεί και προϋποθέτει συνέργειες μεταξύ εκπαιδευτικών, και δράσεις αξιοποίησης των γνώσεων με τρόπο επαγωγικό και δημιουργικό.

Επιπροσθέτως, το υλικό αυτό βοηθά τον εκπαιδευτικό να εκπονήσει ένα Σχέδιο Δράσης για διάφορες θεματικές ενότητες του εκπαιδευτικού προγράμματος προβλέποντας συνδυαστικά δράσεις, εξωσχολικές ενημερωτικές δραστηριότητες - επισκέψεις, καθώς και ερευνητικές δράσεις ή ενέργειες δικτύωσης και διάχυσης.

Συμβάλλει τέλος, στον εμπλουτισμό και την εξέλιξη των διδακτικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών με τους εξής τρόπους:

- Ενισχύει την καλλιέργεια ήπιων δεξιοτήτων και δεξιοτήτων της ζωής (δεξιότητες του 21ου αιώνα). Εξυπηρετεί τους κύκλους δεξιοτήτων:
  - Δεξιότητες Μάθησης: Κριτική σκέψη, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα
  - Δεξιότητες της ζωής: Αυτομέριμνα, Κοινωνικές Δεξιότητες, Πολιτειότητα, Ενσυναίσθηση και ευαισθησία, Προσαρμοστικότητα, Ανθεκτικότητα, Υπευθυνότητα, Πρωτοβουλία, Οργανωτική ικανότητα
  - Δεξιότητες του Νου: Στρατηγική σκέψη - Επίλυση προβλημάτων - Μελέτη περιπτώσεων (case studies) - Κατασκευές - Πλάγια σκέψη
- Ενισχύει τη βιωματική και ανακαλυπτική μάθηση, με στόχο την πιο άμεση και ενεργή συμμετοχή των μαθητών στην τάξη, που θα επιτρέπουν στους μαθητές να αξιοποιούν καλύτερα τη γνώση και να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος.
- Είναι ευέλικτο και κατάλληλο και προσφέρεται να εφαρμοστεί σε όλες τις τάξεις από την Δ' Δημοτικού έως την Γ' Γυμνασίου.
- Συγκεκριμένα άπτεται στους παρακάτω στόχους της πιλοτικής δράσης με τίτλο: «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»
  - **Θεματικός Κύκλος: 3.** Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ- Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη- Κάνε πράξη τη συνεργασία και την προσφορά
    - **Επιμέρους Θεματικές:** Ανθρώπινα δικαιώματα, Εθελοντισμός Αλληλοσεβασμός και διαφορετικότητα

III. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ “BERIGHT”

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

- Ενδυνάμωση των χρηστών- προσανατολισμός στην «ανάκαμψη»- αυτοσυνηγορία και συλλογικότητες (Αυτοεκπροσώπηση)
- Ενδυνάμωση και ψυχοεκπαίδευση οικογενειών (ΠΟΣΟΨΥ)
- Εκπαίδευση επαγγελματιών και συνηγορία

- Δικτύωση και ευαισθητοποίηση της κοινότητας / Ενεργητική συμμετοχή της κοινωνίας / Καταπολέμηση του στίγματος
- Εκπαίδευση από νωρίς σε ηλικία παιδιών, εφήβων και νέων με την συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των οικογενειών, ώστε ο σεβασμός των δικαιωμάτων των ευάλωτων να εμπεδωθεί ως στάση ζωής.
- Εφαρμογή της UNCRPD και θεσμοί προστασίας των δικαιωμάτων (Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές)
- Άσκηση πίεσης στα κέντρα λήψης αποφάσεων

ERASMUS+ BE RIGHT: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Ταυτότητα του έργου

Project number: 2017-1-ES01-KA202-038576

Η Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος ήταν εταίρος στο πρόγραμμα ERASMUS+:"BE RIGHT": Training Program in Human Rights for professionals working in social and health care sector (11/2017-10/2019).

Για τα παραδοτέα του έργου συνδεθείτε στο <http://www.beright-mh.eu/>

Leader: Fundacion INTRAS (Ισπανία). Εταίροι: Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος (Ελλάδα), Escuela Andaluza de Salud Publica (Ισπανία), Pro mente Oberosterreich (Αυστρία), P5- Vši Valakurių reabilitacijos centras (Λιθουανία), European Platform for Rehabilitation (Βέλγιο).

Το πρόγραμμα είχε ως στόχο τη μείωση του στίγματος, την ευαισθητοποίηση και τη βελτίωση της γνώσης γύρω από τα δικαιώματα των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας. Στηρίχτηκε στην καινοτομία και στην ανταλλαγή καλών πρακτικών και το σημαντικότερο είναι ότι υλοποιήθηκε με την ενεργητική συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας του υλικού, της πιλοτικής εφαρμογής και της αξιολόγησης (μέθοδος Co-production)

Το πρόγραμμα είχε δύο (2) βασικά παραδοτέα:

1. Δημιουργία ενός **πρακτικού εκπαιδευτικού προγράμματος** για επαγγελματίες με θέμα τα **δικαιώματα στην ψυχική υγεία** που βασίζεται στην επεξεργασία υποθέσεων/σεναρίων και είναι διαθέσιμο μέσω ηλεκτρονικής εκπαιδευτικής πλατφόρμας.
2. Δημιουργία ενός **επιτραπέζιου παιχνιδιού για τα δικαιώματα** και πιλοτική εφαρμογή σε λήπτες υπηρεσιών. Το υλικό της εκπαίδευσης διαμορφώθηκε από κοινού από λήπτες υπηρεσιών και επαγγελματίες, ακριβώς για να περάσει το ουσιαστικό μήνυμα από την εμπειρία των ίδιων των ατόμων που υφίστανται τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους σε σχέση με τα προβλήματα ψυχικής υγείας που βιώνουν.

A. ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το εκπαιδευτικό προσφέρει μια ολοκληρωμένη εισαγωγή σε βασικά θέματα και έννοιες στην παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το εκπαιδευτικό στην πιλοτική του φάση (109 επαγγελματίες, 4 χώρες) υλοποιήθηκε με την μέθοδο της μικτής μάθησης. Περιλάμβανε εβδομαδιαία εκπαίδευση μέσω μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας και 3 εποπτικές συναντήσεις δια ζώσης για την εφαρμογή του πρακτικού μέρους του μαθήματος, το οποίο αποτελείται κυρίως από την επεξεργασία πρακτικών σεναρίων.

Το θεωρητικό μέρος (3 ενότητες) βασίζεται στην UNCRPD. Τα πρακτικά σενάρια αντιπροσωπεύουν την καθημερινή πραγματικότητα, τόσο για τους επαγγελματίες όσο και για τους χρήστες (τα δημιουργήσαμε μετά από focus groups επαγγελματιών και χρηστών).

Στην τρίτη εκπαιδευτική ενότητα υπάρχει για κάθε χώρα διαφοροποιημένο το υπό-κεφάλαιο με τους θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων και οργανισμούς συνηγορίας και αυτό-συνηγορίας

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

<https://training.beright-mh.eu/login/index.php?lang=el>

Η Πλατφόρμα είναι ανοιχτή, η διαδικασία εγγραφής είναι εύκολη.

Υπάρχουν στην πλατφόρμα οδηγίες για συμμετέχοντες πώς μπορούν να δομήσουν την εκπαίδευσή τους και οδηγίες για οργανισμούς που θέλουν να αξιοποιήσουν το υλικό για την εκπαίδευση του προσωπικού τους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΣΤΙΓΜΑ, ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ	WEEK
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα και γιατί η βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα προσέγγιση είναι χρήσιμη στην ψυχική υγεία	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η σχέση ανάμεσα στο στίγμα και την παραβίαση των δικαιωμάτων στις υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η εξέλιξη της έννοιας της αναπηρίας. Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑΑ/CRPD)	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Παραβιάσεις δικαιωμάτων στην ψυχική υγεία	

UNIT 5: Δικαιώματα που παραβιάζονται/καταπατώνται συχνότερα κατά την παροχή κοινωνικής και ιατρικής βοήθειας/φροντίδας	3
UNIT 6: Δικαίωμα συμμετοχής	
UNIT 7: Ισότητα ενώπιον του νόμου Άρθρο 12	4
UNIT 8: Σεβασμός της ελευθερίας. Δικαίωμα στην αυτονομία και την ανεξάρτητη διαβίωση	5
UNIT 9: Ενημερωμένη συγκατάθεση/συναίνεση και υποστηριζόμενη λήψη αποφάσεων	6
UNIT 10: Δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, την προσωπική ζωή και την εμπιστευτικότητα	7
UNIT 11: Η πρακτική του εξαναγκασμού και τρόποι για την αποφυγή της	8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: Εκ των προτέρων λήψη αποφάσεων για την ψυχική υγεία	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13: Υποστήριξη στη διαδικασία πρόληψης, την ανίχνευση και την υποβολή καταγγελιών σε καταστάσεις παραβίασης των δικαιωμάτων	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14: Στρατηγικές για τη συμμετοχή σε διεθνές και σε ευρωπαϊκό επίπεδο	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15: Στρατηγικές για τη συμμετοχή σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο	

Συγγραφείς και πνευματική ιδιοκτησία

Το πρόγραμμα "Be Right: Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Επαγγελματίες Υγείας και Κοινωνικούς Επιστήμονες" είναι ένα έργο που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus + της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το περιεχόμενό του προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Η συγγραφή του διδακτικού υλικού ανήκει στα ακόλουθα άτομα που συμμετείχαν στο έργο:

Escuela Andaluza de Salud Pública - Ισπανία

Fundación INTRAS - Ισπανία

Etairia Koinonikis Psixiatrikis kai Psixikis Ygeias - Ελλάδα

Pro mente Oberosterreich - Αυστρία

VšĮ Valakupių reabilitacijos Centras - Λιθουανία

Plataforma Europea de Rehabilitación – Βέλγιο

Τα ακόλουθα άτομα ανέπτυξαν/σχεδίασαν τις εκπαιδευτικές ενότητες αυτού του προγράμματος σε συνεργασία :

Águila Bono. Escuela Andaluza de Salud Pública. España

Amaya Villalonga. Federación Andaluza En Primera Persona. España

Jose Manuel Arévalo. Federación Andaluza En Primera Persona. España

Amets Sues. Escuela Andaluza de Salud Pública. España

Maria Isabel Tamayo. Escuela Andaluza de Salud Pública. España

Τα υποθετικά σενάρια που περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διαμορφώθηκαν σε συνεργασία με τους φορείς - εταίρους του προγράμματος : Fundación INTRAS (ES), Escuela Andaluza de Salud Pública (ES), Pro Mente Oberosterreich (AT), Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας (GR) and Viesoji Istaiga Valakupiu Reabilitacijos Centras (LT).

ΠΡΩΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Στην πρώτη εκπαιδευτική ενότητα της παρούσας σειράς σεμιναρίων, θα εξοικειωθούμε με ορισμένες βασικές έννοιες και θα κατανοήσουμε κάποιες από τις βασικές πτυχές της εργασίας με την προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αρχικά, θα μας εξηγηθεί τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, από ποιους εξαρτάται ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων και τι σημαίνει εργασία με τη βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα προσέγγιση.

Κατόπιν θα εμβαθύνουμε στη σχέση που υφίσταται ανάμεσα στο στίγμα και την παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων που συντελείται κατά την παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας σε άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας.

Θα διερευνήσουμε πώς εξελίχθηκε η έννοια του ατόμου με αναπηρία κατά τους δύο τελευταίους αιώνες και θα κατανοήσουμε ποιον ρόλο διαδραματίζει στις μέρες μας το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας.

Τέλος, θα μάθουμε σχετικά με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, τους λόγους που την κάνουν τόσο σημαντική για τα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, καθώς και τα βασικά χαρακτηριστικά της.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Σε αυτή τη δεύτερη εκπαιδευτική ενότητα θα εστιάσουμε την προσοχή μας στα δικαιώματα που παραβιάζονται συχνότερα στον χώρο των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας.

Σε κάθε κεφάλαιο θα εξετάζουμε σε βάθος πώς διατυπώνεται το κάθε δικαίωμα στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Θα παραθέσουμε παραδείγματα παραβιάσεων δικαιωμάτων κατά την παροχή κοινωνικής και ιατρικής βοήθειας/φροντίδας, κάποιες εξηγήσεις για τους λόγους που εμποδίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών καθώς και ορισμένα παραδείγματα καλών πρακτικών.

Θα δούμε με ποιον τρόπο παραχωρείται το δικαίωμα συμμετοχής, ποια είναι η σημασία του δικαιώματος της ισότητας ενώπιον του νόμου, πώς διαμορφώνεται το δικαίωμα της αυτονομίας σε όλες τις μορφές της, και εν τέλει θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε πόσο δύσκολο μπορεί να αποδειχθεί για τις υπηρεσίες και τους επαγγελματίες να διαχειριστούν τα ζητήματα αυτά.

Επιπλέον, θα εξετάσουμε τις πτυχές εκείνες που αφορούν τη σημασία της συλλογής των κατάλληλων πληροφοριών, καθώς και πώς συνδέεται αυτό με την ελεύθερη βούληση. Επιπροσθέτως, θα αναδείξουμε πόσο σημαντικός είναι ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής, της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου στην επαγγελματική πρακτική.

Στο τελευταίο μέρος της παρούσας εκπαιδευτικής ενότητας, θα εξετάσουμε τους εξαναγκασμούς που ενδεχομένως υπεισέρχονται στις επαγγελματικές πρακτικές καθώς και τρόπους για να τους αποφύγουμε.

ΤΡΙΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η παρούσα εκπαιδευτική ενότητα θα μας επιτρέψει να κατανοήσουμε εις βάθος ορισμένες πρακτικές διασφάλισης των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Θα εξετάσουμε μοντέλα για την από κοινού λήψη αποφάσεων και θα μάθουμε σε τι συνίστανται οι εκ των προτέρων αποφάσεις για την ψυχική υγεία.

Επίσης, θα εξοικειωθούμε με τα υπάρχοντα μοντέλα για την καταγγελία περιστατικών κακομεταχείρισης ή παραβίασης των δικαιωμάτων στις χώρες που μας αφορούν.

Τέλος, θα εξετάσουμε στρατηγικές και προγράμματα συμμετοχής στις ιατροκοινωνικές υπηρεσίες.

Σε αυτή την ενότητα υπάρχει για κάθε χώρα διαφοροποιημένο το υπό-κεφάλαιο με τους θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων και οργανισμούς συνηγορίας και αυτό-συνηγορίας.

Β. ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Το παιχνίδι είναι διαθέσιμο και σε μορφή έτοιμη να τυπωθεί από όποιον το επιθυμεί, μαζί με ένα βιβλιαράκι με τις οδηγίες χρήσης. Είναι διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <http://www.beright-mh.eu/index.php/educational-board-game/>

Το BE RIGHT είναι ένα επιτραπέζιο παιχνίδι για τα δικαιώματα στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Έχει σχεδιαστεί για χρήση στο πλαίσιο εργαστηρίων με χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Αποτελεί ένα εύχρηστο και διασκεδαστικό άτυπο εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο στοχεύει στην ενδυνάμωση των ατόμων με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας να ασκήσουν τα δικαιώματά τους.

Στην πιλοτική του φάση περιλάμβανε έναν αριθμό 14 συνεδριών με σύνολο 54 συμμετέχοντες από 5 οργανισμούς. Έχουν εισαχθεί αρκετές αλλαγές από τις παρατηρήσεις και σύντομα θα είναι έτοιμη η τελική version του παιχνιδιού. Θα είναι όλο σε εκτυπώσιμη μορφή στο site του προγράμματος <http://www.beright-mh.eu/> μαζί με τις οδηγίες ώστε να μπορείτε να το χρησιμοποιείτε στις ομάδες ενδυνάμωσης των μελών σας.

Σκοπός του παιχνιδιού: Να βοηθήσει τα άτομα με ψυχικές ασθένειες να μάθουν:

- Τα δικαιώματα που έχουν ως χρήστες των υπηρεσιών ψυχικής υγείας
- Πότε παραβιάζονται τα δικαιώματά τους
- Τους τρόπους να καταγγέλλουν μια παραβίαση των δικαιωμάτων τους

Το παιχνίδι αποτελείται από ένα τετράγωνο χαρτόνι (ταμπλό), κάρτες δράσεων, εκτυπώσιμα πλακίδια για κόψιμο και σημειωματάριο με προτεινόμενες απαντήσεις. Χρειάζεστε ένα κλασικό ζάρι.

Οι κάρτες δράσεων περιλαμβάνουν:

ΚΑΡΤΑ «ΠΩΣ ΣΑΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΔΗΛΩΣΗ;»

Η κάρτα περιέχει έναν αφορισμό, ένα γνωστό απόφθεγμα ή κάποια ρήση σχετικά με την ψυχική υγεία.

Ο παίκτης, αφού διαβάσει την κάρτα, πρέπει να διατυπώσει την άποψή του για αυτή την προκαθορισμένη αντίληψη.

ΚΑΡΤΑ «ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ;» ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Η κάρτα περιλαμβάνει ερώτηση σε σχέση με ένα σενάριο στο οποίο παραβιάζονται ένα ή περισσότερα δικαιώματα ληπτών υπηρεσιών υγείας.

Ο παίκτης που τραβάει την κάρτα θα πρέπει να διαβάσει δυνατά το σενάριο στο οποίο αναφέρεται η κάρτα (μπορεί να γίνει και ομαδικά με τη βοήθεια και άλλων παικτών).

Τα σενάρια μαζί με τις προτεινόμενες απαντήσεις περιλαμβάνονται στο παρόν εγχειρίδιο στην ενότητα Κάρτα «Γίνεται σεβαστό αυτό το δικαίωμα;» Υποθετικό Σενάριο».

ΚΑΡΤΑ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η κάρτα αυτοσχεδιασμού περιλαμβάνει μια σύντομη περιγραφή μια συγκριμένης κατάστασης, η οποία συνδέεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα στις κοινωνικές υπηρεσίες ή υπηρεσίες υγείας.

Ο παίκτης που τραβάει τη κάρτα καλείται να αυτοσχεδιάσει ένα διάλογο μεταξύ των χαρακτήρων της κάρτας. Αν ο παίκτης χρειάζεται βοήθεια κατά τη διάρκεια του αυτοσχεδιασμού μπορεί να ζητήσει την βοήθεια των υπόλοιπων παικτών. Ο αυτοσχεδιασμός δεν θα πρέπει να διαρκέσει παραπάνω από 2 με 3 λεπτά.

Καθώς ολοκληρώνεται ο αυτοσχεδιασμός ο συντονιστής μπορεί να ενθαρρύνει την ομάδα να συζητήσει για τα δικαιώματα που παραβιάστηκαν στην κατάσταση που παρουσιάστηκε.

ΚΑΡΤΑ «ΤΙ ΔΕΙΧΝΕΙ Η ΕΙΚΟΝΑ;»

Η κάρτα περιέχει εικόνα που παριστάνει συγκεκριμένη κατάσταση σχετικά με την ψυχική υγεία, τα ανθρώπινα δικαιώματα ή/και τις κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες.

Ο παίκτης πρέπει να πει τη γνώμη του σχετικά με το τι απεικονίζει η εικόνα, ποιά δικαιώματα μπορεί να συμβολίζει, τι θα μπορούσε να συμβεί στην εικόνα, αν αυτή θα μπορούσε να παραπέμψει σε παραβίαση των δικαιωμάτων κλπ.

ΚΑΡΤΑ ΓΝΩΣΕΩΝ

Ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών και ερωτήσεις ανοικτού τύπου σχετικά με βασικές πτυχές των ανθρώπινων δικαιωμάτων, στο πλαίσιο της παροχής κοινωνικών και ψυχικών υπηρεσιών σε άτομα με ψυχικά προβλήματα.

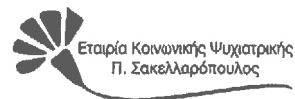
Ο παίκτης που θα τραβήξει αυτή τη κάρτα θα προσπαθήσει να απαντήσει στην ερώτηση. Παρόλα αυτά, δεν αναμένεται ότι οι παίκτες θα γνωρίζουν τις σωστές απαντήσεις στις ερωτήσεις, αλλά μάλλον ότι θα εξοικειωθούν με αυτά τα θέματα παίζοντας το παιχνίδι. Μετά την απάντηση που θα δώσει ο παίκτης προτείνεται να αναγνωστεί η απάντηση η οποία περιλαμβάνεται στον παρόντα οδηγό στην ενότητα «Κάρτα γνώσεων . Προτεινόμενες απαντήσεις».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αρχικά η Πλατφόρμα Εκπαίδευσης σχεδιάστηκε για επαγγελματίες που εργάζονται με άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα και το Επιτραπέζιο Παιχνίδι σχεδιάστηκε για την εκπαίδευση των ίδιων των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα και με σκοπό την προάσπιση και προαγωγή των Δικαιωμάτων στην Ψυχική Υγεία και την Καταπολέμηση του Στίγματος. Ωστόσο, το υλικό μπορεί να προσαρμοστεί στα πλαίσια του προγράμματος πρωτοβάθμιας πρόληψης της ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος και να παρουσιαστεί **από ειδικό/συνεργάτη** της Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος, ώστε με βιωματικό τρόπο να εκπαιδεύει παιδιά, εφήβους, νέους και εκπαιδευτικούς στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα και σχετικές ευαλωτότητες.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Με εκτίμηση,

Δρ. Αθηνά Φραγκούλη – Σακελλαροπούλου

Πρόεδρος ΔΣ
ΕΚΨ Π. Σακελλαρόπουλος

Παναγιώτα Φίτσιου

Ψυχολόγος MSc
Επιστ. Υπ. του Προγράμματος